

Katarzyna Buczek

Sprawozdanie z obchodów Roku Henryka Sienkiewicza na Litwie

Niepodległość i Pamięć 24/1 (57), 247-252

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Katarzyna Buczek
Uniwersytet Warszawski

Sprawozdanie z obchodów Roku Henryka Sienkiewicza na Litwie

2016 został ogłoszony przez Sejm i Senat Rzeczypospolitej rokiem Henryka Sienkiewicza, bowiem w tym roku przypadła setna rocznica śmierci i sto siedemdziesiąta rocznica urodzin noblisty. Szczególny wymiar rocznica ta miała na Łaudzie – w miejscu akcji *Potopu*, wydanego w 1886 roku, a więc sto trzydzieści lat temu. W związku z tą potrójną rocznicą, w dniach od 18 do 22 września na Litwie, w Wodoktach (Vadaktai) i Szczedrobowie (Sidabravas) – na historycznej Łaudzie – odbyły się zorganizowane przez stronę polską i litewską wspólne „Obchody Roku Henryka Sienkiewicza – noblisty, piewcy dziejów Łaudy”. Współorganizatorami ze strony polskiej byli: Fundacja „Pomoc Polakom na Wschodzie”, Sejneńskie Towarzystwo Opieki nad Zabytkami, a ze strony litewskiej władze rejonu Radziviliszki (Radviliškis) i gminy Szczedrobowo, przy wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP oraz Muzeum Narodowego w Kielcach. Honorowy patronat nad uroczystościami objął Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Stanisław Karczewski, patronat naukowy Instytut Literatury Polskiej Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, a medialny pisma „BUNT Młodych Duchem”, „Spotkania z Zabytkami” i „Znad Wilii”. Pełnomocnikiem organizatorów i, w całym tego słowa znaczeniu, duszą przedsięwzięcia był dr Jan Skłodowski z Warszawy.

Uroczystości obchodów roku sienkiewiczowskiego na Litwie, choć zaledwie pięciodniowe, były bardzo intensywne. 19 września w parafialnym

kościół św. Agaty w Wodoktach za duszę świętej pamięci Henryka Sienkiewicza odprawiona została msza, koncelebrowana przez biskupa diecezji szawelskiej ks. Eugenjusa Bartulisa, proboszcza w Wodoktach ks. Remigiusa Jurevičiusa, proboszcza w Okrzei ks. kanonika Stanisława Staręgę oraz kapelana środowisk kresowych ks. kanonika Stanisława Dragułę, po której nastąpiło odsłonięcie i poświęcenie wmurowanej w fasadę kościoła tablicy pamiątkowej. Napis w językach litewskim i polskim głosi: „Piewcy dziejów Laudy Henrykowi Sienkiewiczowi pisarzowi nobliście w setną rocznicę śmierci Litwini i Polacy”. Złożono również wieńce pod pomnikiem księcia Witolda, a na cmentarzu parafialnym zapalono znicze na grobach Polaków i przed kaplicą Lutkiewiczów, właścicieli majątku i fundatorów kościoła.

Kolejnym elementem upamiętnienia noblisty stało się posadzenie w pobliżu Domu Kultury w Wodoktach 100 dębów (10 przywieziono z Polski) w setną rocznicę śmierci Sienkiewicza, co dało początek parkowi Przyjaźni Polsko-Litewskiej.

Centralnym punktem obchodów była dwudniowa, międzynarodowa konferencja naukowa poświęcona Sienkiewiczowi i Laudzie, w której uczestniczyli badacze z Litwy, Polski i Szwajcarii. Wygłoszono 11 referatów, pierwszego dnia zaprezentowano między innymi dwa ważne sienkiewiczowskie muzea. Agnieszka Kowalska-Lasek z Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku i Maciej Cybulski, dyrektor Muzeum Henryka Sienkiewicza w Woli Okrzejskiej, prezentowali historię i zbiory swoich placówek, wykłady ilustrując niezwykle ciekawymi zdjęciami ekspozycji, eksponatów i archiwaliów. Bardzo interesujący i wpisujący się w laudański klimat był referat dr Adrianny Adamek-Świechowskiej z Woli Okrzejskiej *Sienkiewiczowskie teatrum laudańskich zaścianków*, ukazujący bohatera zbiorowego *Potopu* – mieszkańców Laudy, z ich typowością i wyjątkowością. Kolejny referat *Pieśń o ziemi naszej, czyli Henryka Sienkiewicza mapy Rzeczypospolitej* wygłoszony przez prof. Jarosława Komorowskiego z Instytutu Sztuki PAN w Warszawie, ilustrowany własnymi zdjęciami z podróży do miejsc znanych z Trylogii, wykazał biegłą nawet w szczegółach znajomość przez Sienkiewicza geografii miejsc, których pisarz w większości nigdy osobiście nie poznał. Ostatni referat tego dnia, *Pieczeń z suhaka i suszone wiśnie, czyli Trylogia od kuchni* dr Katarzyny Buczek z Uniwersytetu Warszawskiego, przedstawił problem

źródeł, z których Sienkiewicz korzystał, bardzo skąpych w zakresie kulinariów, a co za tym idzie w niewielkim stopniu pomocnych, jeżeli chodzi o ustalenie, co jadali bohaterowie Trylogii.

Drugi dzień konferencji rozpoczął referat przedstawicielki gospodarzy – Ireny Skurdeliene – o Antanasie Valantinasie, żyjącym w latach 1916–2004 księdzu, proboszczu, poecie, badaczu folkloru, postaci ważnej dla wodokciańskiej parafii. Wystąpienie dr. Jana Musiała z Wyższej Wschodnioeuropejskiej Szkoły w Przemyślu *Metaliterackie racje w sporze o historyczność powieści Henryka Sienkiewicza* podejmowało temat inspiracji literackiej. Referat *Kobiety i mężczyźni, kobiecość i męskość w twórczości Henryka Sienkiewicza* dr. Dawida Osińskiego z Instytutu Polonistyki UW, nawiązywał do popularnego we współczesnych badaniach problemu płci, wskazując na męskie i żeńskie role bohaterów (często niezależne od ich płci) oraz ich Sienkiewiczowskie ujęcie. Kolejne trzy „geograficzne” wystąpienia: mgr. Damiana Makucha *Dylematy Sienkiewicza-podróżnika* (odczytany), dr. Stanisława Zawodnika ze Stowarzyszenia Polskiego w Genewie *Henryk Sienkiewicz w Szwajcarii* i Mariusza Olbromskiego, dyrektora Muzeum J. i A. Iwaszkiewiczów w Stawisku, *Szlakiem Henryka Sienkiewicza na Ukrainie*, nawiązywały do podróży pisarza, rzeczywistych i imaginacyjnych. Ostatnim akcentem konferencji była ożywna dyskusja wokół poruszanych problemów. Wskazano w niej konieczność podejmowania badań nie tylko nad twórczością, ale też biografiami noblisty, nie tyle ze względu na konieczność ustalenia faktów, lecz na interpretację. Kolejny obszar badań to współczesna recepcja tekstów, zwłaszcza Trylogii, określenie, na ile w powszechnej świadomości istnieją utwory Sienkiewicza, a na ile ich ekranizacje.

21 września odbył się, prowadzony przez historyka Petrasa Junkieviciusa, objazd po Laudzie szlakiem Sienkiewicza i nie tylko. Uczestnicy obchodów rocznicowych zwiedzili Pacunele (Pociūneliai), odwiedzając kościół św. Jana Chrzciciela oraz cmentarz z nagrobkami Butrymów, Domaszewiczów i Gasztowtów, Mitruny (Mitriūnai) z ruinami pałacu Sawickich, Podbrzezcie (Paberžė) z kościołem Nawiedzenia NMP, plebanią i spichlerzem, w którym zorganizowano ekspozycję szat liturgicznych, chorągwi i lampionów procesyjnych, zgromadzonych przez ks. Algirdasa Mykolasa Dobrovolskisa. Jednak najważniejszym obiektem tej miejscowości

Tablica pamiątkowa ku czci Henryka Sienkiewicza. Fot. Katarzyna Buczek

Składanie wieńców pod pomnikiem księcia Witolda. Od lewej przedstawiciele Sejnińskiego Towarzystwa Opieki nad Zabytkami, Fundacji „Pomoc Polakom na Wschodzie” oraz władz rejonu Radziwiłłowski i gminy Szczedrobowo. Fot. Katarzyna Buczek

jest dwór Stanisława Szylinga z jedynym w świecie muzeum powstania styczniowego.

Następnie uczestnicy konferencji odwiedzili Krakinów (Krekenava) z kościołem Wniebowzięcia NMP, dawny majątek ziemski Rady z kaplicą dworską Szwojnickich – miejscem spoczynku malarza Romana Szwojnickiego (1845–1915), Upitę (Upytė) związaną z postem Władysławem Sicińskim, gdzie zwiedzano kościół św. Karola Boromeusza i historyczny cmentarz oraz Burbiszki (Burbiškiai) z zespołem dworskim Bażeńskich – teściów Kornela Makuszyńskiego.

Ważnym akcentem upamiętniającym obchody sienkiewiczowskie na Laudzie było uruchomienie, z inicjatywy Fundacji „Pomocy Polakom na Wschodzie” stanowiska „Sienkiewiczowskiej Poczty Rocznicowej” z okolicznościowym stemplem z napisem „Sienkiewiczowska Poczta Rocznicowa 1916–2016 Wodokty 18–22 IX 2016 Fundacja »Pomoc Polakom na Wschodzie«”.

Istotnym elementem pięciodniowych uroczystości stały się spotkania z mieszkańcami. W domu kultury w Szczedrobowie odbywały się koncerty zespołów folklorystycznych, koncert fortepianowy Andrzeja Pileckiego, spotkanie poetyckie, na którym między innymi czytała swoje wiersze Irena Duchowska, prezes Stowarzyszenia Polaków Kiejdan. Różnorodną twórczość prezentowały także zespoły dziecięce i młodzieżowe ze szkoły w Szczedrobowie. Szczególnie wzruszające były spotkania z Polakami mieszkającymi na Litwie, zarówno z Kiejdan, jak i ze Żmudzi. W drodze powrotnej uczestnicy konferencji spotkali się w Wędziogole (Vandžiogala) z członkami oddziału Związku Polaków na Litwie, a po polskiej bibliotece oprowadzał ich prezes oddziału Ryszard Jankowski.

Wspólne polsko-litewskie obchody roku Henryka Sienkiewicza wpisały się w dziedzictwo Rzeczypospolitej Obojga Narodów, której wielkość słauił autor Trylogii. Na zakończenie warto przytoczyć fragment wiersza *O Laudzie* Ireny Duchowskiej:

I cóż to za Polak,
Co Trylogii nie czyta
I będąc na Litwie,
O Laudę nie spyta?

Nie wie o tym, że tu
Polskość wieki przetrwała.
Pamięć o Kmicicu
W legendach została¹.

Katarzyna Buczek

---

¹ I. Duchowska, *Sentymenty*, Zagnańsk–Kiejdany 2014, s. 52.